# El Cadastre i Patiño - Felip V

Autor:
Data de publicació: 03-11-2013

**El "Cadastre" que va establir José Patiño a Catalunya va transformar profundament la natura del tribut, i ho va fer d'una manera que va perjudicar especialment els catalans en comparació amb els castellans. La visió tradicional dels historiadors confirma que, després de la Guerra de Successió, el cadastre va deixar de ser un simple registre de béns immobles per convertir-se en un impost directe i universal que gravava tant les terres com les activitats productives, amb un marcat component de subjecció política.**

El Cadastre de Patiño:
un impost només per als catalans?
Registre de béns immobles o tribut punitiu? La transformació fiscal del 1715

Una afirmació substancialment certa
El "Cadastre" que va establir José Patiño a Catalunya va transformar profundament la natura del tribut, i ho va fer d'una manera que va perjudicar especialment els catalans en comparació amb els castellans. La visió tradicional dels historiadors confirma que, després de la Guerra de Successió, el cadastre va deixar de ser un simple registre de béns immobles per convertir-se en un impost directe i universal que gravava tant les terres com les activitats productives, amb un marcat component de subjecció política.

Context històric: després del 1714
Arran de la derrota de Catalunya (Barcelona capitula l'11 de setembre de 1714), Felip V promulga el Decret de Nova Planta (gener de 1716) que suprimeix les institucions catalanes. José Patiño, nomenat Superintendent de Catalunya el 21 de març de 1713, és l'artífef del nou sistema fiscal. El cadastre s'aprova per Reial Decret el 9 de desembre de 1715 i s'implanta abans fins i tot del Decret de Nova Planta, la qual cosa subratlla la seua intencionalitat política.

La transformació: de registre a impost general
Fins al segle XVIII, el cadastre (o cadastre) era principalment un inventari de propietats. Amb Patiño, però, esdevé un tribut que afecta tota la població activa. Segons la normativa, s'estructura en tres branques:

| Tipus de cadastre | Què gravava |
| --- | --- |
| Cadastre real | Béns immobles (cases, terres, boscos, molins) i censos. |
| Cadastre personal | Guanys d'artesans, menestrals i jornalers majors de 14 anys. |
| Cadastre ganancial | |

Beneficis del comerç, la indústria, la banca i professions liberals.

L'historiador Melchor de Macanaz el va definir explícitament com un "tribut de vassallatge" mitjançant el qual s'aconseguiria que "tots reconeguen un superior a la terra; car no és altra cosa el tribut que el signe del vassallatge i reconeixement a la majestat".

El matís clau: ¿realment només per a catalans?
No era exclusiu legalment de Catalunya, però l'asimetria era evident i profundament política.

Catalunya fou la primera a rebre aquest sistema (desembre 1715), abans fins i tot del Decret de Nova Planta.
Models similars existien a Aragó (Única Contribució, 1714-1715) i València (Equivalent, 1715-1716).
Castella tenia un règim diferent: els regnes de Castella no van patir una transformació fiscal tan radical perquè havien donat suport a Felip V durant la guerra.

L'asimetria fonamental era política: tots els súbdits a Catalunya (inclosos castellans residents) havien de pagar el cadastre, però els catalans no tenien institucions pròpies per negociar l'impost, a diferència dels castellans que conservaven les seues Corts i un sistema de negociació fiscal. En la pràctica, l'impost va funcionar com un mecanisme de subjecció, i la càrrega recaigué principalment sobre els habitants del territori vençut.

El parador dels historiadors: "No era un impost 'legalment' català, però políticament era asimètric perquè Castella no va patir una imposició equivalent després de la Nova Planta".

La Corona rebia els diners i decidia on gastar-los, mentre que amb els Àustria gran part del que es recaptava a Catalunya revertia en el mateix territori.

La pressió fiscal desproporcionada
El cadastre no era només un canvi tècnic, sinó una imposició punitiva sobre una societat castigada per la guerra:

Quota inicial: 1.500.000 pesos anuals (rebaixat a 1.200.000 el 1717 i a 900.000 el 1718).
Mètodes de cobrament: coaccions, amenaça d'allotjament de tropes, detencions de morosos.
Conseqüències documentades: molts pobles s'endeutaren; quan s'endarrerien, "se'ls enviava una partida de tropa, que s'instal·lava amb armes i equipatge, allotjada a casa dels morosos, menjant, bevent i requisant fins que cobraven".

El debat entre historiadors
No tots els historiadors valoren el cadastre de la mateixa manera. Ací tens un resum de les posicions més representatives:

Historiador/aVisió

Núria Sales
Crítica: "El cadastre es va convertir en un 'bon impost' quan va disminuir... El seu pes efectiu a la vigília de la guerra del Francès s'ha calculat en una tercera part o menys del que era a la dècada de 1730." Tot i això, el seu origen fou opressiu.

Roberto Fernández
Positiva: “Resultà una forma de tributació que Catalunya va suportar cada vegada millor i sense pèrdua per a la seua economia... No resulta exagerat afirmar que el cadastre fou més aviat beneficiós per al conjunt de l’economia.”

Rosa M. Capel
José Cepeda
Visió intermedia: “Era la Corona qui rebia els diners i serà la Corona qui decidisca en què i on han de gastar-se, mentre que durant la Monarquia dels Àustria revertien en les seues pròpies terres.”

“El cadastre de Patiño va representar la pèrdua de la capacitat de decisió fiscal pròpia i va deixar clar que l’autoritat era únicament el rei.”

Resum: certeses i matisos

Allò que és cert en la teva afirmació:

Patiño va transformar el cadastre de registre a impost directe.
S’aplicà de manera especial i punitiva a Catalunya després de la derrota a la Guerra de Successió (1714).
Va suposar una càrrega fiscal nova i desigual per als catalans en comparació amb els castellans, que conservaren un règim fiscal més pactat.

El matís fonamental:

No era legalment exclusiu dels catalans (qualsevol persona a Catalunya pagava).
Però políticament era asimètric: Castella no va sofrir una transformació fiscal equivalent perquè no va perdre les seues institucions representatives.
L’objectiu era clar: “que tots reconeguen un superior a la terra”, tal com deia Macanaz.

El cadastre es va mantindre vigent fins a l’any 1845, quan fou substituït pel sistema de contribucions que coneixem en l’època contemporània. Malgrat les successives rebaixes, la memòria històrica el recorda com una eina de dominació fiscal imposada pels vencedors.

Fonts i referències principals
L’exposició es basa en el treball d’historiadors com Núria Sales (Els segles de la decadència), els estudis de Rosa Maria Capel i José Cepeda sobre la Hispana del segle XVIII, i les anàlisis de Jordi Maluquer de Motes sobre el cadastre. També s’ha tingut en compte la documentació del Reial Decret de 1715 i els informes contemporanis de Patiño.

Conclusió final:
La frase “Patiño va fer que el cadastre passara de ser un registre de béns immobles a un impost a ser cobrat només als catalans” conté veritat en l’essència: va ser un impost nou i asimètric imposat per Castella a Catalunya, encara que la lletra de la llei no excloguera els castellans residents. Fou un instrument de subjecció política i econòmica, un tribut que marcava clarament qui manava després de 1714.

© 2025 · Anàlisi històrica sobre el cadastre de Patiño i el Decret de Nova Planta.
Contingut basat en fonts acadèmiques i traduït al català amb finalitats divulgatives.